

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر استارت‌آپ‌ها

کسب‌وکارهای نوپا (استارت‌آپ‌ها) یکی از محرک‌های اصلی رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی محسوب شده و غالباً عامل اصلی نوآوری بنیادی هستند. کسب‌وکارهای نوپا حدود ۲۰ درصد اشتغال را تشکیل می‌دهند و نوآوری این شرکت‌ها نقش قابل توجهی در رشد کل بهره‌وری دارد. در طول بحران کووید-۱۹، کسب‌وکارهای نوپا همچنان نقش مهمی را برای اقتصادها داشته‌اند. برخی از بنگاه‌های نوآور نوپا، واکنش سریع و انعطاف‌پذیری نسبت به مسئله همه‌گیری بیماری نشان داده‌اند و در کمک به بسیاری از کشورها در مسیر رسیدن به شغل، آموزش و خدمات سلامت کاملاً دیجیتال، نقش مهمی داشته و همچنین نوآوری‌هایی در حوزه تولید کالاها و خدمات پزشکی ارائه داده‌اند.

در ادامه گزارش به فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی کسب‌وکارهای نوپا طی بحران کووید-۱۹ و پس از آن پرداخته می‌شود.

تهیه شده توسط مسارجی‌تراز

تیرماه ۱۳۹۹

❖ نکات کلیدی

- بنگاه‌های نوپا یا همان استارت‌آپ‌ها از نظر اشتغال‌زایی، نوآوری و تامین رشد بلند مدت، نقش اساسی در کشورهای عضو OECD دارند، اما بروز بحران کووید-۱۹ باعث کاهش شکل‌گیری این نوع بنگاه‌ها، به چالش کشیدن امکان بقا و محدود کردن رشد آنها شده است.
- مداخلات سیاستی، برای بدست آوردن فرصت‌های شغلی جدیدی که ممکن است در طول و یا بعد از همه‌گیری‌ها بوجود آید، باید چالش‌های کوتاه‌مدتی را از جمله تامین مالی کوتاه‌مدت و در دسترس بودن بودجه و همچنین توانایی کسب‌وکارهای نوپا، رفع کند.
- در بلندمدت، سیاست‌هایی که موانع کارآفرینی را کاهش می‌دهد، باعث تقویت انگیزه کسب‌وکارهای نوپا می‌شود، پتانسیل‌های بالقوه کارآفرینی را بهبود می‌بخشد، به محدود کردن اثرات مخرب در حوزه اشتغال و نوآوری نسل از دست رفته بنگاه‌های جدید، کمک کرده و سرعت بهبود را در آنها افزایش می‌دهد.

❖ مقدمه

کسب‌وکارهای نوپا (استارت‌آپ‌ها) یکی از محرک‌های اصلی رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی محسوب شده و غالباً عامل اصلی نوآوری بنیادی هستند. در واقع، کسب‌وکارهای نوپا حدود ۲۰ درصد اشتغال جهان را تشکیل می‌دهند، اما به طور متوسط تقریباً نیمی از مشاغل جدید در کشورهای عضو OECD توسط این بنگاه‌ها ایجاد می‌شود. نوآوری بنگاه‌های نوپا به طور قابل توجهی در رشد کل بهره‌وری نقش داشته؛ به طوری که نیمی از رشد بهره‌وری در ایالات متحده امریکا ناشی از بنگاه‌های نوپاست.

در طول بحران کووید-۱۹، کسب‌وکارهای نوپا همچنان نقش مهمی را برای اقتصادها داشته‌اند. برخی از بنگاه‌های نوآور نوپا واکنش سریع و انعطاف‌پذیری نسبت به همه‌گیری این بیماری نشان داده‌اند و در کمک به بسیاری از کشورها در مسیر رسیدن به شغل، تحصیلات و خدمات بهداشتی کاملاً دیجیتال، نقش مهمی داشته‌اند ضمن اینکه نوآوری‌هایی در زمینه تولید کالاها و خدمات پزشکی هم ارائه کرده‌اند.

برای مثال، انطباق محصولات تجاری (مانند تغییر ماسک‌های غواصی با هدف تأمین اکسیژن موردنیاز بیماران مبتلا به ویروس در بیمارستان‌ها)، راه‌اندازی طیف وسیعی از خدمات بهداشتی دیجیتال، از جمله ردیاب‌های کووید-۱۹، نظارت از راه دور بیمار و ابزارهای مشاوره از راه دور، تحویل غذا "بدون تماس" و ارائه راه حل‌های مبتنی بر استفاده از هوش مصنوعی برای محققان و دانشمندان، ابزار دورکاری یا یادگیری و سرگرمی آنلاین، که در برخی موارد بصورت رایگان ارائه می‌شود، از جمله دستاوردهای کسب‌وکارهای نوپا در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ است.

❖ چالش‌های اساسی کسب‌وکارهای نوپا در دوران همه‌گیری کووید-۱۹

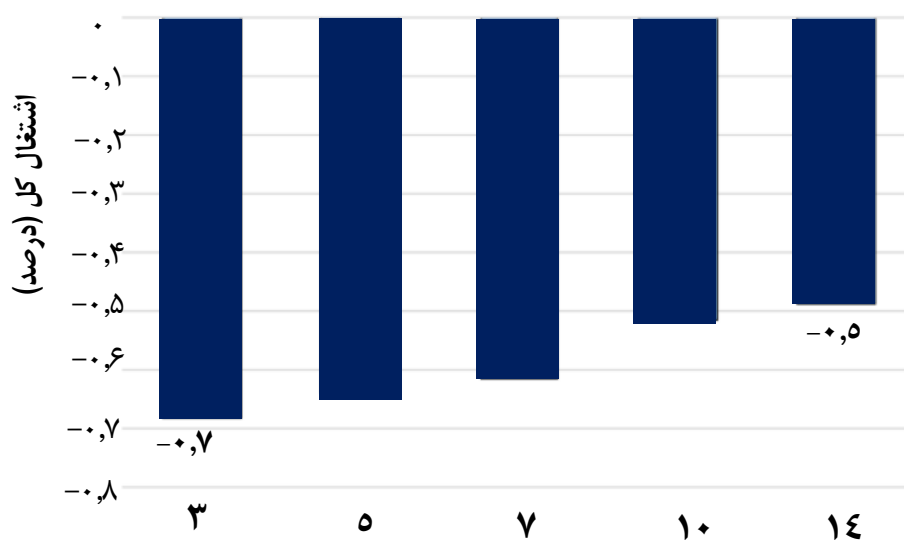
اکثر کسب‌وکارهای نوپای موجود با چالش‌های قابل توجهی مواجه هستند، لذا ازین منظر در مقایسه با بنگاه‌های قدیمی‌تر، نسبت به شوک‌های ناشی از کووید-۱۹، آسیب‌پذیرتر هستند. آنها در مقایسه با سایر بنگاه‌های کوچک و متوسط (بیشتر تمایل دارند به فعالیت‌های پر ریسک بپردازند، در دسترسی به بودجه با محدودیت‌هایی روبه‌رو هستند و در عین حال رابطه سازنده‌ای با تأمین‌کنندگان و مشتریان، دارند.

زمانی که نااطمینانی اقتصادی بسیار چشمگیر بوده و درآمد کسب‌وکارهای نوپا تحت تاثیر اقدامات مهارکننده و افت قابل توجه تقاضا قرار گرفته، ممکن است کسب‌وکارهای نوپا حتی از نظر اقتصادی شکننده‌تر شوند و برای تأمین نیازهای نقدینگی کوتاه مدت خود، که برای بقای آنها بسیار مهم است، به پشتیبانی نیاز داشته باشند.

در شرایط فعلی، در بسیاری از کشورها، پاسخ‌های سیاستی با هدف محافظت از اقتصاد در مقابل بحران، شکنندگی‌های مالی بنگاه‌ها بخصوص بنگاه‌های کوچک و متوسط را هدف قرار داده است که شامل اقداماتی برای تأمین نیازهای نقدینگی کوتاه‌مدت، مانند ارائه ضمانت وام، تخصیص وام مستقیم، کمک‌های مالی و یا یارانه است. با این حال، واکنش‌های سیاستی باید ویژگی‌ها و تمایزهای کسب‌وکارهای نوپا نسبت به سایر بنگاه‌های کوچک و متوسط را هم در نظر داشته باشد.

کاهش تعداد بنگاه‌های جدید، حتی در یک سال واحد، اثرات قابل ملاحظه و مداومی بر ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی از جمله نوآوری و بویژه اشتغال کل دارد. مطابق شبیه‌سازی‌های بانک اطلاعاتی OECD (نمودار ۱)، کاهش ۲۰ درصدی تعداد بنگاه‌های جدید (افت مشابه آنچه در جریان بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ رخ داد)، منجر به کاهش ۰٫۷ درصدی اشتغال کل طی سه سال پس از شوک و همچنین کاهش ۰٫۵ درصدی پس از گذشت ۱۴ سال خواهد شد.

نمودار ۱. وضعیت اشتغال کل در سال‌های پس از بحران کووید-۱۹

^۱Small and medium-sized enterprises

تعداد سال‌های بعد از بروز بحران

برخی از کشورها در حال انجام اقداماتی هستند که به طور خاص روی کسب و کارهای نوپا متمرکز شده است. به عنوان مثال، فرانسه یک صندوق با سرمایه ۴ میلیارد یورویی برای پشتیبانی از نقدینگی کسب و کارهای نوپا، از جمله تامین مالی از نوع پلی استارت آپ،^۲ را ایجاد کرده است. آلمان برنامه‌ای برای کمک به کسب و کارهای نوپا در جهت گسترش و تسهیل تأمین اعتبار سرمایه گذاری و انگلستان نیز صندوق تأمین مالی برای بنگاه‌های نوآور که با مشکلات مالی روبرو هستند را معرفی و یا ایجاد کرده‌اند.

کووید ۱۹ نه تنها برای کسب و کارهای نوپای موجود، بلکه برای کسب و کارهای نوپای تازه تاسیس، نیز چالش ایجاد کرده است. در حقیقت، دوره‌های بحران معمولاً با افت ثبت کسب و کارهای جدید مطابقت دارد. تجزیه و تحلیل جدیدترین داده‌ها در فرانسه تأیید می‌کند که ایجاد بنگاه در مارس ۲۰۲۰، حدود ۲۵ درصد کاهش یافته است؛ این در حالی است که به نظر می‌رسد آخرین تجزیه و تحلیل‌های آمارهای هفتگی شکل‌گیری کسب و کارهای جدید آمریکا،^۳ کاهش کیفی مشابهی همراه با انقباضات کوتاه مدت شدید نشان می‌دهد که بیش از موارد مشاهده شده در دوره رکود اقتصادی بزرگ، است.

اگرچه شیوع کووید-۱۹ چالشی مهم برای کسب و کارهای نوپا بوده و امکان ادامه آن هم وجود خواهد داشت، اما بحران فعلی ممکن است از منظری دیگر، فرصت‌های کوتاه مدت و بلندمدتی را نیز ایجاد کند.

❖ فرصت‌های مربوط به کسب و کارهای نوپا در زمان بحران

علی‌رغم اختلال چشمگیر اقتصادی ناشی از بحران کووید-۱۹، پیامدهای منفی بلند مدت آن بر اشتغال و نوآوری می‌تواند با انجام اقداماتی برای حمایت از کسب و کارهای نوپا موجود و ایجاد بنگاه‌های جدید، کاهش یابد به نحوی که اثرات ناخوشایند مورد بحث در بخش قبلی را کاهش دهد. رکود اقتصادی اغلب می‌تواند به عنوان زمانی برای اعمال تغییر شدید در ساختار اقتصادی باشد که در عین حال می‌تواند منجر به شکل‌گیری اقتصادی قوی‌تر و مقاوم‌تر هم شود.

در حقیقت، در دوران رکود اقتصادی، حتی زمانی که تعداد ثبت‌نام کسب و کارهای جدید کاهش می‌یابد، بسیاری از مشاغل و کسب و کارهای نوپا از دوران بحران موفق بیرون آمدند. برای مثال بنگاه‌های Dropbox, Uber, Airbnb و Pinterest و WhatsApp, Groupon همگی در جریان بحران مالی جهانی و یا بلافاصله پس از آن ایجاد شده‌اند. در سال ۲۰۰۳ نیز شرکت Alibaba's Taobao در زمان شیوع سارس در چین، تاسیس شد.

دوره‌های بحران نه تنها یک چالش و تهدید هستند، بلکه می‌توانند فرصت‌های جدیدی را هم برای کارآفرینی فراهم کنند، کسب و کارهای نوپا می‌توانند به رفع محدودیت‌های ایجاد شده در شرایط دشوار بهداشتی یا اقتصادی کمک کنند و به تغییر ترجیحات و نیازها، پاسخ دهند. برخی از نمونه‌های مرتبط در زمان شیوع کووید-۱۹ ذیلاً ارائه شده است.

^۲ Bridging start-up funding rounds: تامین مالی پلی استارت آپ نوعی تأمین اعتبار موقتی است که برای تأمین هزینه‌های کوتاه‌مدت یک شرکت تا لحظه تأمین اعتبار مالی منظم بلند مدت انجام می‌شود. بنابراین، آن را به عنوان تأمین مالی پلی نامگذاری کرده‌اند زیرا مانند پلی است که یک شرکت را از طریق وام‌های کوتاه مدت به سرمایه متصل می‌کند.

^۳ US Weekly Business Formation Statistics

معاونت بررسی های اقتصادی

اول، فرصتهایی برای کسب و کارهای نوپا وجود دارد که نوآوری های بنیادی را معرفی کرده و در کوتاه مدت می تواند مفید باشد. در شرایط فعلی، موضوعاتی مانند نوآوری در پزشکی از راه دور، مراقبت از راه دور شخصی، تجهیزات پزشکی، تحویل درب منزل، فرآوری مواد غذایی، دورکاری، آموزش آنلاین و ردیابی قابل طرح هستند.

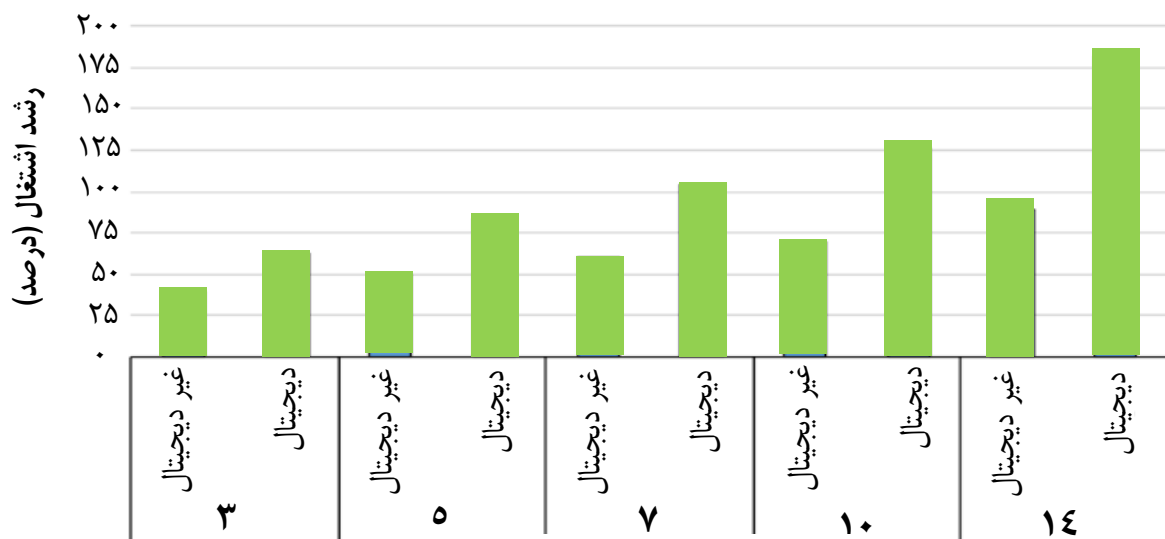
دوم و مهمتر از همه، شیوع کووید-۱۹ ممکن است تغییرات مداومی را به جوامع، عادات مصرف کننده یا نیازها تحمیل کند که می تواند فرصت های ارزشمند تجاری را برای کسب و کارهای نوپا که قادر به پیش بینی تغییرات هستند، آشکار کند.

بنابراین سیاست گذاران می توانند در زمینه افزایش آگاهی نسبت به این فرصت ها، کمک کنند به ویژه در صنایعی که نسبت به کووید-۱۹ مقاومت بیشتری دارند؛ مانند بخش های دیجیتالی، که به طور کلی با رشد اشتغال بالاتر (نمودار ۲)، مشخص می شوند و مشارکت مناسبی در ایجاد شغل دارند.

همانطور که از نمودار ۲ مشخص است، مقایسه رشد اشتغال صنایع دیجیتال^۴ نسبت به فعالیت های غیردیجیتال در سال های پس از بحران کووید-۱۹ نشان می دهد که رشد اشتغال بخش دیجیتال از بخش غیردیجیتال بیشتر خواهد بود و این فاصله در سال های آتی بیشتر نیز خواهد شد؛ به گونه ای که رشد اشتغال بخش دیجیتال ۱۴ سال پس از بحران کووید-۱۹ به بیش از ۱۷۵ درصد خواهد رسید؛ در حالی که رشد بخش غیردیجیتال کمتر و حدود ۱۰۰ درصد خواهد بود.

این مداخلات سیاستی باید با هدف فراهم کردن شرایط و انگیزه های مناسب برای کسب و کارهای نوپای نوآور و کارآفرینان بالقوه فراهم شود و پتانسیل ها و توانایی های آنها را برای نیل به این هدف، افزایش دهد. کاهش موانع کارآفرینی مانند تسهیل فرآیندهای اداری، ایجاد انگیزه برای کسب و کارهای نوپا و کارآفرینان، اطمینان از دسترسی به منابع مالی و تقویت پتانسیل کارآفرینی و آموزش می تواند تاثیرات مخرب شیوع ویروس بر کاهش اشتغال و نوآوری در نسل از دست رفته بنگاه های جدید را محدود کرده و به تسریع بهبود کمک کند.

نمودار ۲. رشد اشتغال در سال های پس از بحران کووید-۱۹

تعداد سال های بعد از بروز بحران

منبع: OECD

^۴ صنایع دیجیتال شامل رایانه و الکترونیک، ماشین آلات و تجهیزات، تجهیزات حمل و نقل، ارتباطات از راه دور، فناوری اطلاعات، حقوقی و حسابداری، تحقیق و توسعه علمی، بازاریابی و سایر خدمات اداری می باشد.

❖ توصیه‌های کلیدی

مقابله با چالش‌های کوتاه مدت

- پشتیبانی از تامین نیازهای مالی کوتاه‌مدت کسب‌وکارهای نوپای موجود (به عنوان مثال از طریق ارائه ضمانت وام، تخصیص وام مستقیم، کمک‌های مالی یا یارانه) با حداقل بروکراسی و پشتیبانی از کارکنان آنها برای ایجاد شغل و درآمد
- ارتقاء سطح آگاهی و اطلاع‌رسانی در مورد اقدامات در حال انجام و ارائه ابتکارات حمایتی برای کمک به کسب‌وکارهای نوپا برای تطبیق با بحران کووید-۱۹ (برای مثال از طریق سیستم عامل‌های رسمی که اطلاعات را در مورد برنامه‌های پشتیبانی متمرکز می‌کنند و مشاوره‌هایی در مورد مدیریت جریان نقدینگی یا بهترین روش‌ها برای برقراری ارتباط از راه دور با سرمایه‌گذاران را ارائه می‌دهند)
- حمایت از تحقیق و توسعه و اختصاص جایزه برای انجام نوآوری‌های بنیادی در زمینه کمک به مقابله با بحران سلامتی و حمایت از کسب‌وکارهای نوپا متناسب با تولیدات آنها
- سرمایه‌گذاری در ارتقاء مهارت‌ها و ارائه آموزش آنلاین برای جلوگیری از کاهش سطح مهارت‌ها و تشویق کارکنان کسب‌وکارهای نوپا برای به کارگیری آنها

کاهش موانع کارآفرینی و فراهم کردن انگیزه‌های مناسب

- تسهیل فرآیندهای اداری و کاهش بروکراسی لازم برای انجام کسب‌وکارهای نوپا با اجرای روش‌های ساده و تسریع در گذر به دولت الکترونیک
- به حداقل رساندن عدم قطعیت ناشی از مقررات هم در طول بحران (مانند خط قرمز) هم پس از آن (الزامات سلامت و ایمنی در فاز اولیه درمان)
- کاهش موانع احتمالی مرتبط با وضعیت کارآفرینان بویژه مواردی که ممکن است در طول و بعد از همه‌گیری ویروس بسیار جدی به نظر آیند (به عنوان مثال دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و پرداخت مربوط به مرخص کردن بیمار)، تسهیل ارائه حمایت‌های اجتماعی از طریق پرداخت به افراد تا به مشاغل
- حصول اطمینان از دسترسی کسب‌وکارهای نوپای نوآور به منابع مالی لازم در همه مراحل توسعه آنها با هماهنگی فعالان بخش خصوصی (به عنوان مثال اختصاص منابع مالی عمومی مازاد به صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر عمومی که می‌تواند در سرمایه‌گذاری مشترک با سرمایه‌گذاران خصوصی برای تأمین مالی کسب‌وکارهای نوپا استفاده شود).
- تصاحب سهام بیشتر نسبت به سرمایه‌گذاران اولیه صندوق از طریق صندوق‌های عمومی اضافی یا تامین مالی به روش سرمایه خطرپذیر

تقویت پتانسیل کارآفرینی

- ارتقا آموزش کارآفرینی، همراه با پرداخت مزایای رفاهی به کارگرانی که شغل خود را از دست داده‌اند و ارائه خدمات یادگیری مادام‌العمر به منظور تسهیل فرآیند گذار از اشتغال یا بیکاری به کارآفرینی همراه با توجه ویژه به گروه‌های محروم
- ارتقا همکاری بین دانشگاه‌ها و کسب‌وکارها برای تسهیل استفاده از برنامه‌های نوآورانه صنعتی و انتقال آن از دانشگاه به کارآفرینی
- تقویت توسعه شبکه، از جمله آنهایی که افراد در جستجوی کار را به کسب‌وکارهای نوپا متصل می‌کند و یا آنهایی که موجب تسهیل در دسترسی به بازارهای بین‌المللی می‌شود.
- حفظ سرمایه‌گذاری در اکوسیستم کسب‌وکارهای نوپا، بویژه با هدف حصول اطمینان از استمرار ایفای نقش مراکز رشد و شتاب‌دهنده‌ها در هدایت، رهبری و ارائه مشاوره به کارآفرینان بالقوه و کسب‌وکارهای نوپای موجود در بازه میان مدت

